

SPIEKERS - KORNER

Al die talen ...!

1. Wanneer striphelden in vreemde landen verzeilen, spreekt de plaatselijke bevolking z'n eigen taal of wordt de dialoog weergegeven in een lettertype met buitenlands karakter. Het gebruik van die vreemde lettertekens moet de lezer de nodige sfeer laten proeven van dat verre land waar de helden vertoeven. Zou je de volgende tekstballonnetjes eens met hun respectievelijke eigenaars kunnen verbinden?

2. Hieronder zie je nog een aantal voorbeelden van schrifttekens. Herken je ze?

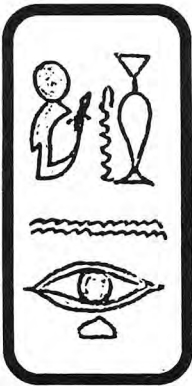
PAVLVS VI

ΣΩΦΧΥ

ᲞᲗᲚᲘᲗ

لِسَبْحِ مُحَمَّدٍ رَحْمَةً

בראשית

3. In strips wordt soms een eigen taaltje gemaakt. Het meest bekende voorbeeld is het „smurfs”. Maar kende je het oudere „Zwendels” al (uit „De avonturen van Robbedoes en Kwabbernoot”)?

„Ki kaam un gon nee redna negie ejtlaat, tēh!”
 „Fjirhcs un koo nee ejfeirb ni ejtlaat!”

4. Dat „striptaal” ook te maken heeft met klanknabootsing of het gebruik van onomatopoeën (lekker geleerd klinkt dat!) is je wellicht bekend. De ons omringende wereld is lawaaiig; wij maken lawaai! Machines ratelen, de telefoon rinkelt, een wagen remt, een bom ontploft ... Het geluid is niet weg te denken. Ook niet in de stripwereld. Wist je dat bij het tekenen van zulke onomatopoeën de tekenaar soms rekening moet houden met de taal waarin zijn verhaal zal gepubliceerd worden. De sirene van een ziekenwagen in het Frans klinkt „PINPONPINPON” terwijl diezelfde wagen, nu door een Nederlandstalige chauffeur bestuurd, ineens „TIETUUTIETUU” doet. Ook ontplof je niet met maar „avec in de taal van François en Jacques.

De nu volgende onomatopoeën zijn bruikbaar in meerdere Westerse talen. Plaats jij ze even bij hun respectievelijke geluidsbronnen ...

a. Te voorschijn toveren	– BROMBLOMBLOM - BROMBROMBOM -
Glibberig voorwerp	WHAM - WHAMMM - BANG - BOAM
b. Een klap geven	– PAF - BANG - PAW
c. Slapen	– PIUUUU - PIUUUUWW - PIAAAAAW -
	PAW - IIIWWW - PING - BING - TZING -
	ZIM - POW - POK - BONK
d. Blikseminslag	– DZZING - FWWIIIT - PFFFT - PWIII -
	WWWSSS - III - BZZZZZ - PIUUUUWW -
	PFWIIIT
e. Vallen in het water	– SHAZAM - WOOW - BOOMM
f. 'n Droge slag	– ROOAW - VROAAAR - ROWAOOOR -
	PRRR - VRRR - VROOARAW - VROM
g. Aanbellen	– WÊÊÊÊÊÊÊÊ - BÊÊÊÊÊÊÊ - BWÊÊÊÊÊÊ -
	WAAAAAAAAA - SNIK
h. Paard in galop	– SLAM - BLANG
i. Een sirene	– ZIP
j. Lachen	– PLAF - SPLAF - SMAK - BAM - PAM -
	BLAM - BLANG - BONG - DONG -
	BONGLONG - SPLOF - CRASH - POF
k. Een trap geven	– PLOM - SPLAF - BLOF - SPLASH
l. Vallen	– PATS - KONG - KNOTS - KLOP - POF -
	KLAP - WAM - WOK - ZOK - TAP - SPLAF
	TZAK - BWAM
m. Schieten met geweer of pistool	– PLIP - FLIP - POK - BING - PING - BONG
n. Explosies	– WHOK - PLOK - ZONK - TZAK
o. Wegvliegende voorwerpen	– WHAK - WHOK - POF - PAM - CRACK -
	POK - SPOF - SPLAF - BAF - TZAK -
	ZONK - TAF
p. Kippen	– DING DONG - BIM BAM
q. Wenen	– TUUUUT - HONK HONK
r. Draaiende motor	– PIIIPOOO - IIIIOOOO - TAATOOOT
s. Grommen	– TINGLING - DINGLING - DRIINN -
	DRRRRIIIING
t. Op 'n knop drukken	– HAHAA - HIHIHI - HOHOHOHO -
	WHAHAHAHA

u. Een klok	- GLUBGLUB
v. Een deur dicht slaan	- RRRRRR - ZZZZZZZZZ
w. Eend - gans	- GRRRRR - GRRRRRAW
x. Een claxon	- TAGADAM TAGADAM TAGADAM
y. Rondvliegende en neervallende projectielen	- TOKOTOKTOK - KLOKLOKLOK - TOOOKTOK
z. Drinken	- KWAK - KWEK

Maak er, om de tijd te doden, zelf nog enige bij, al dan niet vergezeld van een tekeningetje.

5. Soms gebruikt men tekeningen (pictogrammen) die in alle landen hetzelfde be-teken-en, b.v. om diverse sporttakken aan te duiden. Wat stellen de volgende voor?

Teken er nog eentje bij, al dan niet uit je duim gezogen.

Zoek nog een paar pictogrammen in je omgeving b.v. in het station, het warenhuis, de parking.

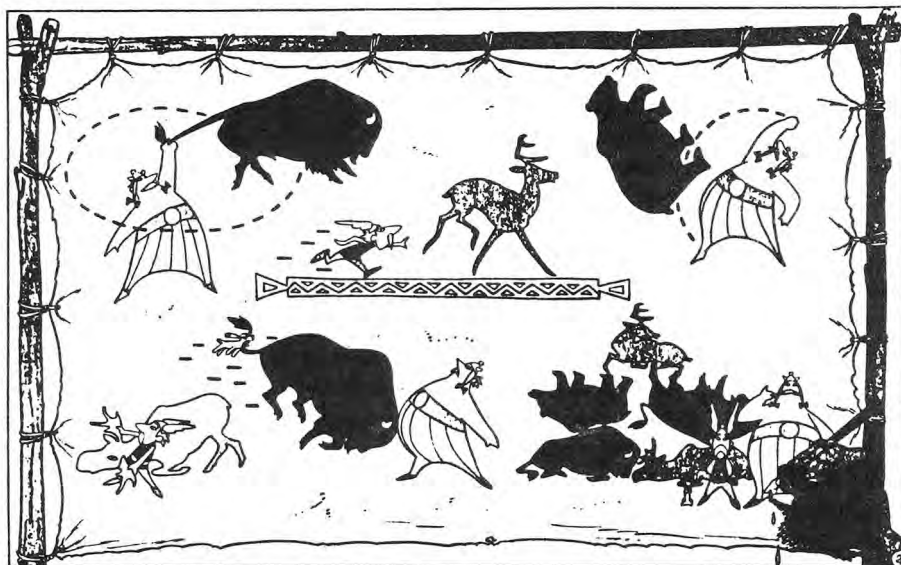

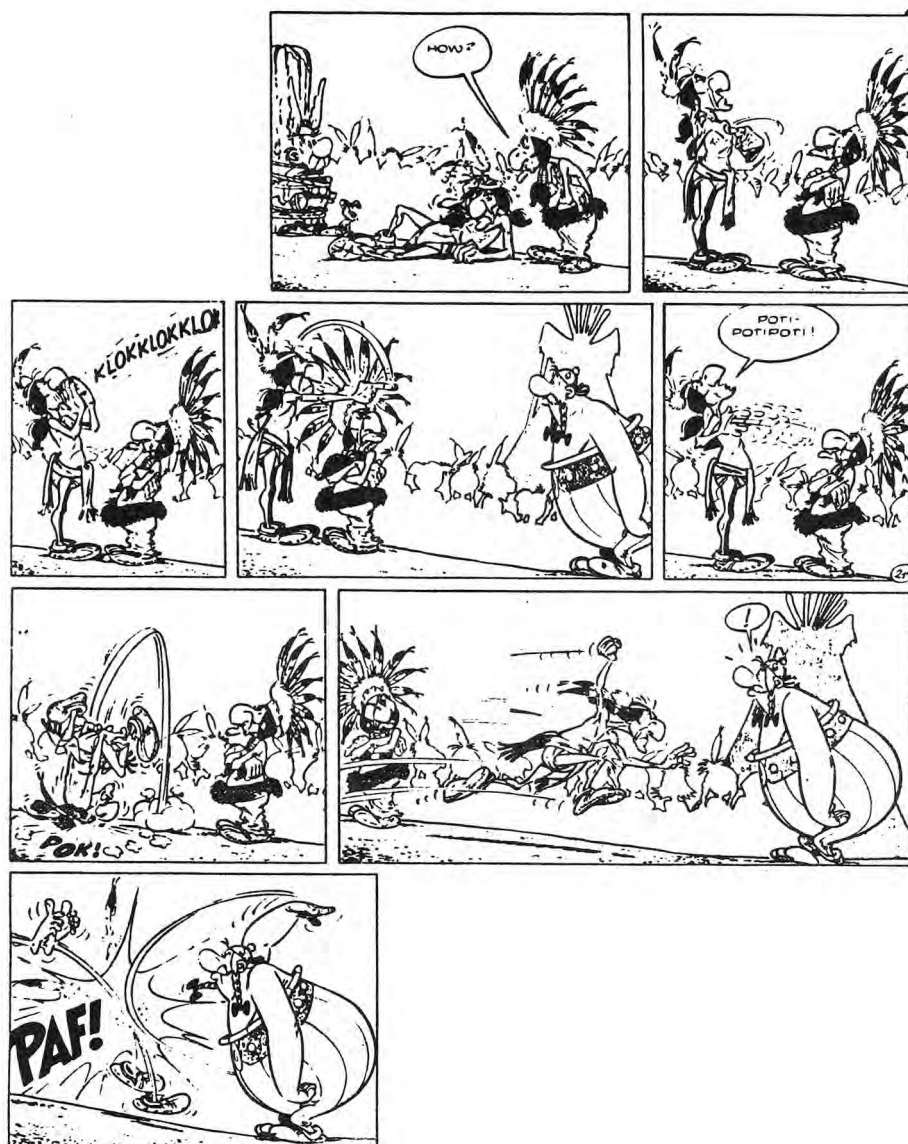
6. CB-ers hebben ook een eigen taal. Een paar voorbeelden:
- CB-alfabet: A = alfa, B = bravo, C = Charlie, D = delta, E = echo, ...
 - getallencode: 55 = veel succes, 73 = hartelijke groeten, 128 = 55 + 73, 88 = vele kussen en liefde, 51 = laat je niet snappen, ...
 - Q-code: QRA = hoe is uw roepnaam, QRM = storingen, QSL = ontvangstbevestiging, QRX = wachten a.u.b., ...
 - uitdrukkingen: cheerio = afscheidsgroet, roger = begrepen, ...

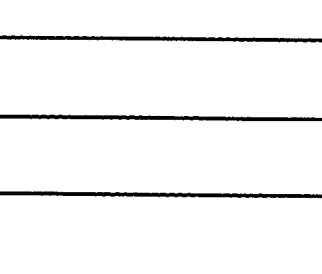
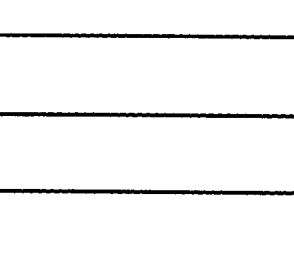
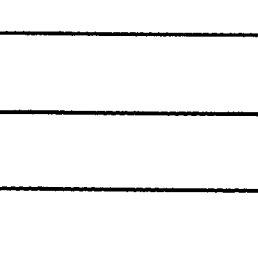
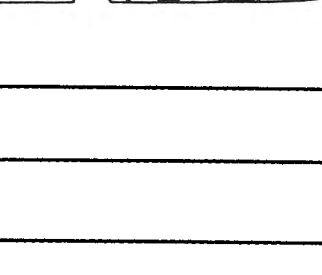
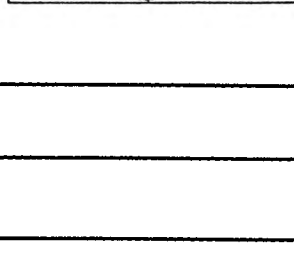
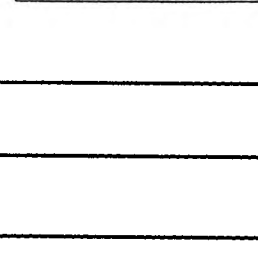
Bekijk eens even deze kaart. Roger?

7. Hieronder zie je enkele fragmenten uit Asterix-verhalen.
Herken je ook de talen die daarin gebruikt worden?
Waaraan herken je ze?

In vele van die prentjes gebruikt men een verschillende taal. Daarom is er bijvoorbeeld een _____ nodig om alles te vertalen.

De bedoeling is echter steeds dezelfde:

Dat is soms echter moeilijk omdat men in verschillende talen ook verschillende woorden en tekens gebruikt. Ook kunnen binnen één taal (b.v. het Nederlands) een aantal groepen van mensen zijn die andere woorden en/of tekens gebruiken.

Ken je zulke groepen van mensen?

Ken je ook een aantal voorbeelden uit hun taal?

Waarom zouden die groepen een eigen taal gebruiken?

8. Turbotaal:

„Voor een pondje kassen, dat doet een deem niet!”

Aan de hand van het tweede hoofdstuk „Jongerentaal” uit Turbotaal van Jan Kuitenbrouwer (een fragment in bijlage) heb ik een les taalbeschouwing gegeven in een vijfde jaar (lange kwalificatie).

Doelstellingen

Vooraf de laatste doelstelling uit het artikel „De woordenschatles” van R. Roger wilde ik daarmee verwezenlijken: de leerlingen ontwikkelen een taalbeschouwelijke houding en verwerven een taalvisie.

Verloop van de les

1. klassikaal skimmen van het artikel
2. de leerlingen proberen in duo's na te gaan welke woorden zij gebruiken voor de Nederlandse varianten - de ene helft van de klas bespreekt het eerste deel van het hoofdstuk, de andere helft het tweede deel.
3. plenum

Opmerkingen

1. De lln. zijn een lesuur met taal bezig geweest en naar het enthousiasme te oordelen, was het zeker een normaal-functionele les.
2. Sommigen zien het onderscheid niet tussen dialect en sociolect, de grens is ook niet altijd zo duidelijk.

3. Die jongerentaal blijkt sterk gebonden te zijn aan het uitgaansleven, want een deel van de „demen” of de „nelen” (de sukkels, de „watjes” volgens Kuitenbrouwer) kent een aantal woorden niet.
4. Enkele leerlingen legden onmiddellijk een verband tussen dat sociolect en hun vaktaal, omdat „Voor een pondje kassen” (d.i. voor 100 Bfr. op de speelautomaten spelen) even onbegrijpelijk is voor mij als een zin uit hun cursus „Microprocessoren”. Mijn vraag of ik die woorden misschien niet begreep omdat ik misschien ook een deem was, werd afgedaan met de bewering: „U toch niet, U bent alleen te oud.”
5. De lln. hebben niet echt nieuwe woorden geleerd, zij hebben zich bezig gehouden met een taalvariant.
6. Op het einde van de les vroegen de lln. zich af of die woorden ooit in „van Dale” zouden komen. Misschien een interessant uitgangspunt voor een volgende les!

Monique Baeten, Kardinaal Sterckxstraat 15, 2530 Boechout (8)
 Bruno Vanden Bossche, Lageweg 462, 2710 Hoboken (1, 3, 4, 5)
 Luc Wijns, Ter Elstlei 4, 2570 Duffel (2, 6, 7)

BIBLIOGRAFIE

(bij 3 en 4)

Robbedoes. Hoe ontstaat 'n strip?, Brussel, Jean Dupuis, 1984.

(bij 8)

Kuitenbrouwer, Jan, *Turbo-taal. Van socio-babble tot yuppie-speak*, Amsterdam, Aramith, 1987.

BIJLAGE

Jongerentaal

In Kenya spreken ze „Sheng”, in Parijs heet het „Verlan” en in Nederland heeft het geen naam, maar ...

„Was me dat even kicken!”
 „Wreed man!”
 „Die gast is geschuffeld.”
 „Triest.”
 „Ongelofeloos, wat een minne figuur. Zag je hem rennen?”
 „Besträffend!”
 „Kwestie van inkoppen ...”
 „En naar huis opbellen ...”
 „Wat een Turkenbak trouwens hè, die wagen van hem.”
 „Da's geen Turkenbak meer man, da's een hoerensloep!”

De Britse schrijver Anthony Burgess is van mening dat jongerentaal zo snel verandert dat het geen zin heeft er een woordenboek van aan te leggen.

Afgezien van uitzonderingen als het *Verlan*, dat al zo'n vijftien jaar door Parijse jongeren wordt gesproken, heeft Burgess waarschijnlijk gelijk. Een woordenboek van het *Verlan* zou trouwens óók zinloos zijn omdat die taal er simpelweg uit bestaat dat je de laatste klank of lettergreep van een woord naar voren haalt, dus: *ché bran* in plaats van *branché* (bij de tijd), *verlan* in plaats van *l'envers* (andersom). Het *Verlan*-woordenboek bestaat dus al.

De Nederlandse jongerentaal is geen systeemtaal en dit hoofdstuk pretendeert dan ook weinig meer te zijn dan een momentopname van wat er op dit ogenblik onder tamelijk willekeurige groepen jongeren zoal in omloop is. Niet eens een momentopname door een groothoeklens dus, eerder een vluchtige blik door een teelens. Een gangbare voor de hand liggende benaming voor de taal die jongelui gedurende hun schooljaren bezigen is „tienertaal”. Doordat een steeds groter deel van

de Nederlandse jeugd op een of andere manier doorleert strekt die tienertijd zich tegenwoordig vaak uit tot ergens in de eerste twen-jaren, vandaar dat ik liever de term „jongerentaal” hanteer. (Een belangrijk ingrediënt van de tegenwoordige jongerentaal is de afkorting, de „afko”. Ik heb hem hier niet willen weglaten, maar hij wordt in een apart hoofdstuk uitvoeriger behandeld.

De meeste jongerentaal wordt meer door jongens dan door meisjes gebezigd, iets wat al blijkt uit het feit dat er voor „meisje” aanzienlijk meer synoniemen zijn dan voor „jongen”. Een meisje kan een „vrouwje” heten, een „kip” of „kipje”, maar ook „miepje” of, als het een beetje een tutje is, een „corry”. Corpsballen en aspirant-corpsballen spreken van „vrouwje”, „gleuf” en „gleufdier”. Achter de meisjes aangaan heet: „snuiven”. „Even naar de disco, een kipje (miepje, vrouwje) snuiven.”. Een ordinair meisje wordt aangeduid met „ordi”, een woord dat op jongens nooit als zelfstandig naamwoord, alleen als adjektief van toepassing kan zijn. Een ordinaire jongen is bijvoorbeeld een „matje”, naar het bij deze jongens populaire kapsel: een kort geknipte haardos die aan de achterkant lang uitloopt en als een matje in de nek en op de schouders hangt. Door middle class-jongeren worden jongens uit de lagere milieus in het algemeen denigrerend een „sjonnie” of „sjon” genoemd. Een jongen of meisje met het uiterlijk van iemand die als favoriet tijdverdrijf het bezoeken van discotheken heeft - sportjack, opgerolde spijkerbroek, trimschoenen - heet een „disco”.

Iemand met een alternatief uiterlijk (hoe ziet dat er tegenwoordig uit?) is een „alto” en iemand met een traditioneel bourgeois-uitendlijk - geruite broeken, button down shirts, lamswollen pullovers - heet een „kakker”.

Een timide figuur of een sukkel heet een „watje”, ook wel „sappo”, een zenuwachtige, onzekere, er niet goed uitzijende jongen heet een „frust”.

Een nurks, zwijgzaam type waar niet mee te lachen valt heet een „saggo” of, desgewenst, een „chaggo”, een domkop heet een „dombo” of (Engels) „dumbo”. Ook Koot en Bie’s vondst „arro”, ter aanduiding van een arrogant type, wordt gemeld maar of hij werkelijk gebruikt wordt is twijfelachtig. Wisselend verbreid maar vooral gangbaar in de geaffecteerde milieus, onder de „kakkers” dus, is het gebruik van „buma” voor „burgermannetje”. Frusts, watjes, saggo’s, dombo’s, arro’s en buma’s, het zijn in ieder geval allemaal „bojo’s”, de verzamelnaam voor afkeurenswaardige individuen, vergelijkbaar met het „fouterik” van de trendvolgers.

„Jojo” is een neutrale persoonsaanduiding, meestal voor een onbekend, willekeurig individu.

„Komt er een jojo op een fiets aan, rijdt zo m’n hele portier eraf!”

De term „nono” heeft verschillende betekenissen. Onder sommige jongeren, ook in bepaalde volwassen kringen trouwens, betekent het iets als „bojo”, een verkeerd persoon dus, in andere milieus staat het voor neger, naar de mop van de Belg op safari die ’s avonds trots vertelt dat hij die dag twaalf nono’s heeft geschoten. Hij noemt ze „nono’s” omdat ze dat roepen als je je geweer op ze richt.

En dan is er nog het „struiveltje” of de „struivelaar”. Op de verkoopafdeling van een boekencub werd het ooit door een vakantiewerker bedacht ter aanduiding van het typische boekencublid: een beetje naïeve, goeie, blijde mensen van het type dat een grote tweedehandsauto koopt, van country muziek en bloemetjesbehang houdt en naast de deur van de eengezinswoning een groot emailen schild of wagenwiel heeft hangen met de tekst „Hier wonen: Hans en Thea van Veen, Sebastiaan, Natasja, Snuffel en Flodder”. Door Nederland loopt een geheim netwerk van mensen die ooit bij deze boekencub gewerkt hebben en weten wat het woord betekent.

(...)

Ook piekervaringen zijn bij tieners een geliefd onderwerp. Goeie muziek, een spannende belevenis, euforie, woede of verbijstering, aan bewoordingen geen gebrek. Een greep:

„Ik ging uit m’n dak”

„Ik ging uit m’n bol”

„Ik ging uit m’n schoenen”

„Ik ging door het lint”

„Ik ging door het geluid”

„Ik ging boven m’n wimpers”.

Er is een logische verklaring voor de bloei van de tienertaal: door wat deftig de „individualisering van de samenleving” genoemd wordt zijn de laatste jaren onder jongeren steeds meer aparte groepjes ontstaan, elk met een eigen cultuur en levensstijl. Met alle mogelijke uiterlijke middelen en gedragingen wordt geprobeerd die stijl gestalte te geven. Taal is zo’n middel, dat, zoals wel blijkt uit de overvloed aan denigrerende benamingen, bovendien goede diensten bewijst bij het op

afstand houden van indringers.

„Media“ als kleding en recreatiegedrag hebben het nadeel dat ze geld kosten en daaraan hebben de meeste jongeren nu eenmaal een chronisch gebrek. Je kunt maar eens in het half jaar van sneakers veranderen en aan een eenmaal gekozen leren jack zit je nog langer vast, met alle vervelende risico's van dien. Taal is gratis. Het enige dat een nieuwe set modewoorden kost is wat denkwerk. Als ze sleets raken of hun exclusiviteit verliezen dump je ze. Taal, met andere woorden, is voor de eigentijdse tiener wat de PIN-code is voor een bankrekeninghouder. Het is dan ook niet aan te raden tienertaal te gebruiken zonder een grondige kennis van zaken. Na drie verkeerd ingetikte codes gaat er ergens een alarm over.

Uit: Turbo-taal (J. Kuitenbrouwer pp. 22-29.)